

SPEKT

statsaut.
revisorar

Byrjan av virksemi

Byrjan av virksemi

Stovnan av eignum felag

1 Inngangur	4
2 Áðrenn farið verður til verka	5
2.1 Fyrimunir og vansar	5
2.2 Eingin avgerðandi forðing	5
2.3 Lýsing av ætlaðu fyrítøkuni	6
2.4 Fígging	7
2.5 Vandí fyri at missa pening	8
2.6 Persónligt felag (firma) ella smápartafelag/partafelag	9
2.7 Munur millum vinnulig feløg og frítíðarítriv	12
3 Farið verður til verka	
3.1 Samstarvsavtala	13
3.2 Skráseting av felag	13
3.3 Loyvi	13
3.4 Verja av framleiðslu/sølu	13
3.5 Tryggingarviðurskifti	13
3.6 Mvg	13
3.7 Roknskaparskylda	14
3.8 Grannskoðan	14
3.9 Fíggjarstýring og innanhýsis mannagongdir	14
4 Samanumtikið	16

Inngangur

Í sambandi við stovnan av eignum felag eru nógvir spurningar at taka støðu til og nógv viðurskifti at fáa greiðu á. Niðanfyri hava vit í stuttum lýst nøkur av teimum mest týðandi viðurskiftunum hesum viðvíkjandi; talan er ikki um eina fullfíggaða gjøgnumgongd.

Áðrenn farið verður til verka

2.1 Fyrimunir og vansar

Orsökirnar kunnu verða nógvar til at stovna egið felag. Av orsøkum, ið tala fyri hesum, kunnu nevast:

- ynski um at ráða sær sjálvum
- dreymur um at skapa nakað ávíst
- dreymur um at vinna nógvan pening

Tó skal havast í huga, at stovnan av egnum felag ofta hevur við sær:

- longri arbeiðstíðir
- størri ábyrgd
- broyttar arbeiðsuppgávur
- upptøku av skuld og vanda fyri at missa pening
- lønarniðurgongd í eina tíð

Umframt at meta um fyrimunir og vansar skal stovnarin eisini meta um, hvørt hann er tann rætti persónurin til at fara undir egna fyrirøku. Í hesum sambandi verður m.a. hugsað um persónligar og fakligar eginleikar og fíggarligar møguleikar.

2.2 Eingin avgerðandi forðing

Fyrst eigur stovnarin at kanna eftir, um møguleiki er fyri at fara undir ætlaða virkseimið. Í hesum sambandi má stovnarin m.a. tryggja sær:

- at hann ikki hevur skrivað undir upp á, ikki at fara undir virkseimi av hesum slag (kappingarklausul)
- at virkseimið ikki er t.d. patentvart
- at tað er sannlíkt, at hann fær øll neyðug loyvi og kravdar góðkenningar

2.3 Lýsing av ætlaðu fyrirkuni

Mælt verður til, at ein lýsing av fyrirkuni verður gjørd, áðrenn byrjað verður.

Lýsingin skal fyrst og fremst lýsa, um grundarlag er fyri at fara í holt við ætlaða virksemd. Harafturat kann lýsingin nýtast í sambandi við útvegan av neyðugari figging, sí niðanfyri.

Hvussu útgreinað lýsingin skal verða, er treytað av hvussu víttfevnandi ætlaða virksemd er. Lýsingin kann m.a. fevna um upplýsingar um:

- stovnanar
- hvat virksemd fevnir um
- inntøkumøguleikar
- vakstrarmøguleikar
- íløgutørv
- figgingartørv
- týðandi fyrirtreytir og vandamál
- figgjarætlan (rakstur, figgjarstöðu og gjaldføri)

2.4 Fígging

Áðrenn byrjað verður, er týðandi at útvega neyðuga fígging. Tá tosað verður um fígging, verður hugsað um eginpening og um lántøku.

Tað er ikki gjørligt treytaleyst at siga, hvussu stórir partur av fíggingin eigur at verða eginpeningur. Krøvini til eginpening eru størri í vinnugreinum, har úrslitini broytast lutfalsliga nógv, enn í greinum har úrslitini eru lutfalsliga jøvn. Alt eftir hvørja vinnugrein talan er um, eigur at verða miðjað ímóti, at eginpeningurin fevnir um í minsta lagi 20-50% av samlaðu fíggingin.

Lánifíggingin kann bítast í tvey sløg:

- Íløgulán: Fyri at byrja virkseimið er ofta neyðugt at gera íløgur í ymsa útgerð (t.d. maskinur og bygningar). Íløgur verða vanliga fíggjaðar við láni, sum skal rindast aftur yvir eitt ávíst áramál.
- Rakstrarkredittur: Í flestu førum skal felagið rinda framleiðslu- og aðrar rakstrarútreiðslur, áðrenn felagið fær gjalding fyri sølu/tænastu. Raksturin verður vanliga fíggjaður við, at felagið fær ein kassakreditt.

Tørvurin fyri íløgufígging kann minkast við, at felagið leigar útgerð í staðin fyri at keypa útgerð.

Fíggingartørvurin kann eisini minkast við, at felagið fær stuðul til ætlaða virkseimið. Mælt verður til, at stuðulsmøguleikarnir verða kannaðir.

2.5 Vandi fyri at missa pening

Við stovnan av eignum felag er í flestu førum ein ávísur vandi fyri, at eigarin missir pening, um felagið gongur illa.

Eigarin eigur tí at umhugsa, hvussu stóra upphædd hann í mesta lagi er sinnaður at missa, og at taka neyðug stig til tess at tryggja, at avleiðingarnar av møguligum missi ikki gerast størri enn neyðugt.

Tað eru fleiri móguleikar fyri at seta eitt hægstamark fyri, hvussu nógv eigarin kann missa, eins og ein kann minka um avleiðingarnar av møguligum missi.

Missurin kann avmarkast við, at virkseimið t.d. verður rikið í einum smáparta-felag/partafelag. Tá er móguleiki fyri, við avmarkaðum persónligum trygdum, at áseta mesta mark fyri møguligum missi. Verður virkseimið hinvegin rikið í persónligum felag, heftir eigarin fult út fyri øllum tapum.

Avleiðingar av møguligum missi kunnu avmarkast við t.d. at flyta tær mest týðandi ognirnar til møguligan hjúnafelaga, áðrenn virkseimið byrjar. Sum útgangsstøði hefta hjúnafelagar ikki fyri skuld hjá hvørjum øðrum.

2.6 *Persónligt felag (firma) ella smápartafelag/partafelag*

Við stovnan av egnum felag, skal avgerð takast um slag av felag. Tey vanligastu sløginu eru persónlig feløg (firma) og smá- og partafeløg:

– *Persónligt felag og íognarfelag*

Høvuðsmunurin millum eitt persónligt felag og eitt íognarfelag er, at persónlig feløg hava ein eigara, meðan íognarfeløg hava fleiri eigarar.

Persónligt felag er tann einfaldasti og mest nýtti hátturin fyri smá og/ella nýggj feløg. Tað eru eingi kapitalkrøv, men hinvegin heftir eigarin við øllum tí, sum hann eigur. Í íognarfeløgum heftir hvør eigari við øllum tí, sum hann eigur, fyri allari skuld felagsins. Persónlig feløg og íognarfeløg skulu skrásetast hjá Toll- og Skattstovu Føroya.

Skattaroknskapur skal gerast, og skattliga úrslitið hjá felagnum verður bytt millum eigararnar og tikið við í teirra persónligu sjálvuppgávum.

Tað er ikki krav, at ársroknskapurin skal grannskoðast, og ársroknskapurin verður ikki almannakunngjørdur.

– *Smápartafelag og partafelag*

Høvuðsmunurin millum smápartafeløg og partafeløg er kravið til partapening. Minstakrivið til partapening í einum smápartafelag er 80.000 kr., meðan kravið til partapening í einum partafelag er 500.000 kr. Partapeningurin kann vera reiður peningur ella aðrar ognir, so sum bygningar ella maskinur. Eigarin heftir bert fyri inngoldna partapeninginum. Felagið skal skrásetast hjá Skráseting Føroya og Toll- og Skattstovu Føroya.

Ársroknskapurin skal grannskoðast av løggildugum ella skrásettum grannskoðara og latast inn til Skráseting Føroya, har hann verður almannakunngjørdur.

Smáparta- og partafeløg lata inn egna sjálvuppgávu til Toll- og Skattstovu Føroya, og skattliga yvirskotið verður skattað við 20%. Verður yvirskotið útlutað sum vinningsbýti, skal eigaran (persónur) rindað 35% í vinningsbýtiskatti.

Tað er ikki møguligt treytaleyst at siga, nær tað er fyrimunur at velja eitt av teimum einstøku sløgnum av feløgum. Niðanfyrri eru tveir týðandi spurningar í hesum sambandi lýstir:

1. Hvussu stórir er váðin fyrri eigaran ?

Sum nevnt omanfyri hefta eigararnir fult út fyrri skuld hjá persónliga ríknium feløgum, meðan hetta sum útgangsstøði ikki er galdandi fyrri smáparta- og partafeløg. Lángevarar krevja tó ofta persónliga trygd í sambandi við, at smáparta- og partafeløg fáa lán.

Í byrjanini er virkseimið ofta avmarkað og vandin fyrri at missa týðandi upphæddir ikki stórir. So hvørt sum virkseimið veksur, økist vandin fyrri at missa týðandi upphæddir.

Økti vandin fyrri tapum er ein av orsökunum til, at flest persónliga ríkin feløg verða lögð um til smápartafeløg, tá virkseimið økist. Nær hetta skal gerast, er ikki nakað greitt svar uppá.

2. Hvussu eru skattaviðurskiftini?

Yvirskot í persónliga ríknium feløgum verður skattað hjá eigaranum, tvs. við einum marginals-kattaprosenti, ið vanliga er millum 40-55%. Yvirskot hjá smáparta- og partafeløgum – eftir at eigarin hevur fingið sína løn – verður skattað við 20%.

Nýstovnað feløg hava ofta hall fyrstu tíðina. Verður virkseimið ríkið í persónligum felag, kann hallið dragast frá í aðrari persónligari inntøku, sí 2.7. Verður virkseimið hinvegin ríkið í smápartafelag/partafelag, kann hallið ikki dragast frá í persónligum inntøkum. Hetta er ein orsök til, at tað í byrjanini ofta loysir seg at reka virkseimið í persónligum felag. Tó kunnu hall í smápartafelag/-

partafelag dragast frá skattskyldugu inntökuni í felagnum, um hetta seinni gevur yvirskot.

Um virksemið kastar týðandi upphæddir av sær, og harvið fær eitt yvirskot, ið er hægri enn tað sum eigarin hevur brúk fyri í løn, kann tað verða ein fyrimunur at leggja raksturin í eitt smápartafelag/partafelag. Møguleiki er tá fyri at spara upp í smápartafelagnum/partafelagnum til ein lágan skattasats.

Sum dømi kann nevast eitt felag, ið gevur eitt yvirskot upp á 400.000 kr. áðrenn løn til eiganar. Eigarin býr í einari kommunu við einum skattaprosenti upp á 19%, hevur onga aðra inntøku og ongar frádráttir. Eigarin hevur eina privatnýtslu upp á 150.000 kr. eftir skatt.

Skattaviðurskipti, um felagið verður rikið sum persónligt felag:

Skattskyldug inntøka	
hjá eiganarum	400.000
Skattur	-175.000
Nettoinntøka	225.000
Privatnýtsla	<u>-150.000</u>
Uppsparing	
hjá eiganarum	<u>75.000</u>

Skattaviðurskipti, um felagið verður rikið sum smápartafelag/partafelag:

Eigarin:		Smápartafelag/partafelag:	
		Úrslit áðrenn	
Inntøka	240.000	løn til eigara	400.000
Skattur	<u>-90.000</u>	Løn til eigara	<u>-240.000</u>
Nettoinntøka	150.000	Skattskyldug inntøka	160.000
Privatnýtsla	<u>-150.000</u>	Skattur, 20%	<u>-32.000</u>
Uppsparing		Uppsparing	
hjá eiganarum	<u>0</u>	í felagnum	<u>128.000</u>

Uppgerðin vísir, at um felagið kastar meira av sær enn eigarin hevur brúk fyri, er møguleiki fyri at spara munandi meira upp í einum smápartafelag/partafelag, enn um felagið verður rikið í persónligum felag. Um yvirskotið verður útlutað sum vinningsbýti, er munurin ikki so stóur, tí tá skal uppsparingin í felagnum skattast við 35%. Hinvegin er møguligt at nýta uppsparingina í felagnum til t.d. íløgur.

2.7 Munur millum vinnulig feløg og frítíðarítriv

Í skatta- og mvg-høpi verður skilt millum vinnulig feløg og frítíðarítriv.

Tað er einki fast mark millum vinnulig feløg og frítíðarítriv, og tí er neyðugt at gera eina ítøkuliga meting í hvørjum einstøkum føri. Eitt høvuðseyðkenni fyri vinnulig feløg er, at tey hava sum endamál at geva peningaligan vinning.

Sum dømi kunnu nevast:

- Við keyp av einum báti skal støða takast til, um báturin er ætlaður til vinnuligan útróður ella um talan er um ein stuttleikabát.
- Við keyp av einum traktori skal støða takast til, um traktorurin er ætlaður til vinnuligt seyðahald ella um seyðahaldið bert er eitt frítíðarítriv.

Skattliga hevur avgerðin serliga týdning fyri viðgerðina av møguligum halli. Skattligt hall kann bert dragast frá í aðrari inntøku, um talan er um vinnuligt virksema, og ikki um talan er um frítíðarítriv. Hinvegin skal eitt møguligt yvirskot skattast, óansæð um talan er um vinnuligt felag ella frítíðarítriv.

Viðvíkjandi mvg er høvuðsreglan tann, at vinnulig feløg við eini sølu upp á meira enn 20.000 kr. skulu mvg-skrásetast. Er talan hinvegin um frítíðarítriv, skal felagið ikki skrásetast, óansæð hvussu stór sølan er. Hetta merkir m.a., at tá talan er um frítíðarítriv, er ikki møguligt at fáa endurgoldið íløgu-mvg.

Farið verður til verka

3.1 Samstarvsavtala

Eru fleiri eigarar í felagnum, verður mælt til, at gjørdur verður ein sáttmáli, har nærri verður ásett, hvussu teirra framtíðar samstarv skal fara fram.

3.2 Skráseting av felag

Øll vinnulig feløg skulu skrásetast hjá Toll- og Skattstovu Føroya. Skrásetingin fer fram við at útfylla eitt oyðublað, sum fæst frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Smápartafeløg og partafeløg skulu harafturat skrásetast hjá Skráseting Føroya. Í hesum sambandi skulu ymisk skjøl gerast, so sum stovningarsamtykt, viðtøkur fyri felagið, starvsskipan fyri leiðslu og partabrævabók. Í flestu førum hjálpa sakførarar til við gerð av nevndu skjølum.

3.3 Loyvi

Umframt skráseting hjá Toll- og Skattstovu Føroya og møguliga hjá Skráseting Føroya, krevst í nøkrum førum loyvi til at reka vinnuligt virksemi. M.a. skulu feløg, sum fara undir matvøruframleiðslu, góðkennast av Heilsufrøðiligu Starvsstovuni.

3.4 Verja av framleiðslu/sølu

Stovnarin eigur altíð at meta um, í hvønn mun tað er møguligt og/ella ynskiligt at verja framleiðsluna/søluna.

3.5 Tryggingarviðurskipti

Flestu feløg hava tørv á at tryggja seg móti skaðum av ymsum slag alt eftir vinnugrein. Stovnarin eigur at taka støðu til, hvørjar tryggingar eru hóskandi, soleiðis at virkið er ráðiliga tryggjað.

3.6 Mvg

Flest øll vinnulig feløg skulu mvg-skrásetast og lata inn mvg-uppggerðir. Mvg-skráseting er ein partur av skrásetingini hjá Toll- og Skattstovu Føroya.

Høvudsreglan í mvg-lógini er, at feløg krevja inn sølu-mvg av vørum, sum tey selja og rinda keyps-mvg av vørum, sum tey keypa.

Havast skal í huga, at tað finnast týðandi undantøk til nevndu høvuðsreglu, og tí eiga feløg at seta seg væl inn í tær reglur, ið hava týðning fyri teirra virksemi.

Munurin millum innkravt sølu-mvg og goldið keyps-mvg verður sum høvuðsregla avroknaður til Toll- og Skattstovu Føroya eina ferð um ársfjórðingin. Mvg-skrásett feløg fáa sendandi mvg-uppgerð frá Toll- og Skattstovu Føroya.

3.7 *Roknaskaparskylda*

Øll vinnulig feløg hava skyldu til at føra bókhald og gera roknskap. Bókhaldið skal førast leypanði og bókingarskjølini (fakturar, rokningar, lønarsøðlar, kontuavrit v.m.) skulu goymast í minsta lagi í 5 ár.

Øll vinnulig feløg skulu senda skattaroknskap til Toll- og Skattstovu Føroya.

Smápartafeløg og partafeløg skulu harafturat senda grannskoðaðan ársroknskap til Skráseting Føroya.

3.8 *Grannskoðan*

Ársroknskapir hjá smápartafeløgum og partafeløgum skulu grannskoðast av lóggildugum ella skrásettum grannskoðara. Hetta er ikki krav fyri persónliga rikin feløg.

3.9 *Fíggjarstýring og innanhýsis mannagongdir*

Øll feløg, óansæð stødd, hava brúk fyri fíggjarstýring og innanhýsis mannagongdum. Stór feløg krevja ofta meira viltfevnanndi og neyvna fíggjarstýring og innanhýsis mannagongdir enn smá feløg. Fíggjarstýring og innanhýsis mannagongdir skulu m.a. tryggja:

- At alt gongur rætt fyri seg.
Her verður m.a. hugsað um, at felagið fær rætta gjalding fyri alla sølu, og at felagið bert rindar fyri góðkendrar/móttiknar vørum og tænastr.

- At eigarin/leiðslan uttan stórvegis hóvasták kann fáa neyvar og viðkomandi upplýsingar um felagið. Upplýsingarnar skulu m.a. nýtast til at fylgja figgjarligu gongdini hjá felagnum og í arbeiðinum at meta um, hvat best er at gera í framtíðini.

Hóskandi figgjarstýring krevur í flestu førum:

- Eina hóskandi bókhalds-/roknskaparskipan. Hjá flestu feløgum er nóg mikið við smærri standardskipanum.
- At bókhaldið verður ført við jøvnum millumbilum, alt eftir stødd og tøvi. Umframt at bóka skjøl, skulu allar vanligar avstemmanir gerast, herundir av peningastovnum og kreditorum.
- Mannagongdir viðvíkjandi sølu og innkrevjing. Hesar skulu m.a. tryggja:
  - eina rætta prísáseting
  - eina hóskandi kredittmeting av kundum
  - at øll søla verður fakturerað
  - eina hóskandi innkrevjing av útistandandi peningi
- Mannagongdir viðvíkjandi keypi og útgjalding. Hesar skulu m.a. tryggja:
  - at felagið bert rindar fyri móttiknar vørur og tænastrur
  - at felagið altíð hevur eina hóskandi goymslu.
- Eina figgjarætlan. Henda skal byggja á tær ætlanir, ið leiðslan hevur viðvíkjandi felagnum.
- At leypanið uppfylgingar verða gjørdar, har m.a. verður mettt um, hvørt felagið er „á rættari kós“ ella um tillagingar skulu gerast. Mánaðar- ella kvartalsroknskapir samanbornir við figgjarætlan kunnu vera eitt týðandi íkast til hesar metingar.

Samanumtikið

Omanfyri hava vit lýst nøkur av teimum mest týðandi viðurskiftunum havast skulu í huga, tá farið verður undir egið felag. Sum nevnt í innganginum er okkara lýsing ikki fullfiggjað.

Samanumtikið kann sigast, at stovnarin eigur at fyrireika seg væl áðrenn virkseimið byrjar. Harafturat kann sigast, at tað er lutfalsliga lætt at stovna egið felag, og at fyrisitingarliga arbeiðið í byrjanini, sum oftast er lutfalsliga lítið. So hvørt sum virkseimið veksur, økist fyrisitingarliga arbeiðið.

Nógv virki byrja í smáum og verða tá rikin sum persónlig feløg. So hvørt sum tíðin liður, kann verða ynskiligt at broyta hetta til smá- ella partafelag.

Við stovnan av egnum felag gera í flestu førum ítøkilig viðurskifti seg galdandi, sum krevja persónliga ráðgeving. Vit í SPEKT hava hollar royndir hesum viðvíkjandi og bjóða okkum fegin fram at ráðgeva.

BYRJAN AV VIRKSEMI

SPEKT statsaut. revisorar Sp/f

Staravegur 17
Postsmoga 3258
110 Tórshavn

Heiðavegur 15
Postsmoga 190
600 Saltangará

www.spekt.fo